

Dự thảo luật BVMT sửa đổi và Quyền khởi kiện bồi thường thiệt hại do ô nhiễm môi trường ở Việt Nam

**Nguyễn Việt Dũng
Trung tâm Con người và Thiên nhiên**

Điều 1: Phạm vi điều chỉnh

Luật này qui định về hoạt động bảo vệ môi trường, chính sách, biện pháp và nguồn lực bảo vệ môi trường; quyền, trách nhiệm và nghĩa vụ của tổ chức, cá nhân trong bảo vệ môi trường.

Cá nhân (100); Tổ chức (233)

**Cộng đồng dân cư (28)
Hộ gia đình (11)**

Thực trạng tranh chấp và khiếu kiện môi trường: Mức độ nghiêm trọng và nguy cơ

1. Số lượng các vụ tranh chấp môi trường chỉ đứng sau tranh chấp đất đai;
2. Tranh chấp giữa người dân và doanh nghiệp/khu CN
3. Xung đột diễn biến phức tạp, tụ tập đông người và kéo dài v.s thông tin môi trường và hiểu biết luật pháp của cộng đồng địa phương
4. Giải quyết tranh chấp bởi cơ quan hành chính và cơ chế hành chính: chưa chủ động, thiếu chuyên môn, mâu thuẫn/bất đồng thứ cấp giữa cộng đồng và chính quyền
5. Nguy cơ an ninh chính trị, xã hội, sinh kế tại địa phương

Khung luật pháp về xử lý tranh chấp, khiếu nại, tố cáo khởi kiện môi trường (Luật BVMT 2005)

Điều	Nội dung
129-Tranh chấp môi trường	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tranh chấp về việc xác định nguyên nhân gây ra ô nhiễm,...; trách nhiệm xử lý, khắc phục hậu quả, bồi thường thiệt hại do ô nhiễm môi trường gây ra; 2. Giải quyết tranh chấp môi trường được thực hiện theo quy định của pháp luật về giải quyết tranh chấp dân sự ngoài hợp đồng và các quy định khác của pháp luật có liên quan;
128-Khiếu nại, tố cáo, khởi kiện môi trường	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tổ chức, cá nhân có <u>quyền khiếu nại</u> với cơ quan nhà nước có thẩm quyền hoặc <u>khởi kiện</u> tại Tòa án về hành vi vi phạm pháp luật về BVMT, xâm phạm quyền, lợi ích hợp pháp của mình; 2. Công dân có quyền tố cáo các hành vi vi phạm pháp luật về gây ô nhiễm môi trường, xâm phạm quyền lợi ích của nhà nước, cộng đồng dân cư, tổ chức, gia đình và cá nhân; 3. Cơ quan nhà nước nhận đơn khiếu nại, tố cáo... có trách nhiệm xem xét, giải quyết...

Khung luật pháp về xử lý tranh chấp, khiếu nại, tố cáo khởi kiện môi trường (Luật BVMT 2005)

Điều	Nội dung
130-Thiệt hại do ô nhiễm, suy thoái môi trường	<ol style="list-style-type: none"> 1. Thiệt hại do ô nhiễm, suy thoái môi trường bao gồm:<ul style="list-style-type: none"> - Suy giảm chức năng, tính hữu ích của môi trường; - Thiệt hại về sức khỏe, tính mạng của con người, tài sản và lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân do hậu quả của việc suy giảm chức năng, tính hữu ích của môi trường gây ra
131-Xác định thiệt hại do ô nhiễm, suy thoái môi trường	<ol style="list-style-type: none"> 1. Xác định phạm vi, giới hạn môi trường bị suy giảm chức năng, tính hữu ích; tiến hành độc lập hoặc phối hợp; 2. Tính toán chi phí thiệt hại về môi trường trước mắt, lâu dài 3. Xác định thiệt hại về sức khỏe, tính mạng, tài sản và lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân do gây ô nhiễm, suy thoái môi trường được thực hiện theo quy định của pháp luật
132-Giải quyết bồi thường thiệt hại về môi trường	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tự thỏa thuận của các bên 2. Yêu cầu trọng tài giải quyết 3. KHỞI KIẾN TẠI TÒA ÁN

Dự thảo Luật BVMT sửa đổi: Có gì mới?

Luật BVMT 2005	Dự thảo Luật BVMT	Bổ sung/mới
Điều 127-Xử lý vi phạm	Điều 156 <i>Giữ nguyên nội dung</i>	
Điều 129-Tranh chấp môi trường	Điều 157 <i>Giữ nguyên nội dung</i>	
Điều 128-Khiếu nại, tố cáo, khởi kiện môi trường	Điều 158 <i>Giữ nguyên nội dung</i>	Cộng đồng dân cư
Điều 130-Thiệt hại do ô nhiễm, suy thoái môi trường	Điều 159 <i>Giữ nguyên nội dung</i>	Điều 158 (2): Tổ chức, cá nhân, cộng đồng dân cư <u>có quyền khởi kiện</u> tại Tòa án đối với hành vi vi phạm gây ô nhiễm môi trường, xâm phạm quyền, lợi ích hợp pháp của mình...
Điều 131-Xác định thiệt hại do ô nhiễm, suy thoái MT	Điều 160 <i>Giữ nguyên nội dung</i>	
Điều 132-Giải quyết bồi thường thiệt hại về môi trường	<i>Giữ nguyên nội dung</i> nhưng không thấy có điều khoản quy định riêng	Không có đề cập đến biện pháp Tự thỏa thuận của các bên và Yêu cầu trọng tài giải quyết

Dự thảo Luật BVMT sửa đổi: Có gì mới?

Luật BVMT 2005	Dự thảo Luật BVMT	Bổ sung/mới
	<p>Điều 163 - Trách nhiệm bồi thường thiệt hại và phục hồi môi trường</p> <p>Tổ chức, cá nhân gây ra những tổn hại nghiêm trọng cho MT làm ảnh hưởng xấu lâu dài tới MT và sức khỏe của con người thì tùy theo mức độ <u>phải có trách nhiệm bồi thường thiệt hại và phục hồi MT</u> theo quy định của Chính phủ.</p>	Quy định mới về hồi tố
	<p>Điều 137 - Quyền và nghĩa vụ của các tổ chức xã hội, tổ chức xã hội- nghề nghiệp hoạt động trong lĩnh vực BVMT</p> <p><u>Kiến nghị</u> cơ quan nhà nước có thẩm quyền <u>khởi kiện</u> các hành vi vi phạm và yêu cầu <u>bồi thường thiệt hại</u> đối với các chủ cơ sở sản xuất, kinh doanh, dịch vụ gây tác hại đối với môi trường</p>	Quyền được cung cấp thông tin, đối thoại, tham gia các hoạt động BVMT, kiến nghị khởi kiện, được hưởng chính sách ưu đãi;...

Dự thảo Luật BVMT sửa đổi: Có gì mới?

Luật BVMT 2005	Dự thảo Luật BVMT	Bổ sung/mới
	<p>Điều 163 - Trách nhiệm bồi thường thiệt hại và phục hồi môi trường</p> <p>Tổ chức, cá nhân gây ra những tổn hại nghiêm trọng cho MT làm ảnh hưởng xấu lâu dài tới MT và sức khỏe của con người thì tùy theo mức độ <u>phải có trách nhiệm bồi thường thiệt hại và phục hồi MT theo quy định của Chính phủ.</u></p>	<p>Quy định mới về hồi tố</p>
	<p>Điều 137 - Quyền và nghĩa vụ của các tổ chức xã hội, tổ chức xã hội- nghề nghiệp hoạt động trong lĩnh vực BVMT</p> <p><u>Kiến nghị</u> cơ quan nhà nước có thẩm quyền <u>khởi kiện</u> các hành vi vi phạm và yêu cầu <u>bồi thường thiệt hại</u> đối với các chủ cơ sở sản xuất, kinh doanh, dịch vụ gây tác hại đối với môi trường</p>	<p>Quyền được cung cấp thông tin, đối thoại, tham gia các hoạt động BVMT, kiến nghị khởi kiện, được hưởng chính sách ưu đãi;...</p>

Dự thảo Luật BVMT sửa đổi: Có gì mới?

Luật BVMT 2005	Dự thảo Luật BVMT	Bổ sung/mới
	<p>Điều 138 - Quyền và nghĩa vụ của cộng đồng dân cư trong bảo vệ môi trường</p> <ul style="list-style-type: none"> - Đại diện cộng đồng dân cư... có quyền yêu cầu chủ các cơ sở sản xuất cung cấp các thông tin về BVMT bằng đối thoại trực tiếp; cung cấp bằng văn bản; tổ chức tìm hiểu thực tế về BVMT của cơ sở sản xuất kinh doanh dịch vụ; thu thập, công bố, cung cấp thông tin cho các cơ quan có thẩm quyền và chịu trách nhiệm về thông tin có liên quan; - Cộng đồng dân cư có liên quan có quyền yêu cầu các cơ quan QLNN có liên quan cung cấp các kết quả thanh tra, kiểm tra, xử lý đối với các cơ sở đóng trên địa bàn; - Cộng đồng dân cư có quyền tham gia đánh giá kết quả BVMT của các cơ sở sản xuất,... thực hiện <u>các biện pháp khác</u> để bảo vệ quyền và lợi ích của mình và cộng đồng dân cư trong BVMT theo quy định của pháp luật	

Thách thức và bất cập về thực hiện quyền khởi kiện đòi bồi thường thiệt hại do ô nhiễm MT

- (1) Quy định về quyền khởi kiện đòi bồi thường thiệt hại;
- (2) Quy định về thời hiệu khởi kiện;
- (3) Quy định về nghĩa vụ chứng minh; và
- (4) Quy định cách thức giải quyết bồi thường thiệt hại

Quyền khởi kiện bồi thường thiệt hại do hành vi vi phạm pháp luật môi trường ở Việt Nam

Cơ sở pháp lý và quy trình thực hiện

TÀI LIỆU THẢO LUẬN CHÍNH SÁCH

Trung tâm Con người và Thiên nhiên

P H Ắ N
3

Bắt cập về thực hiện quyền khởi kiện đòi bồi thường thiệt hại do hành vi vi phạm pháp luật môi trường và khuyến nghị

Quy định về quyền khởi kiện đòi bồi thường thiệt hại

Bất cập	Kiến nghị
<p>1. Ai sẽ là người đại diện cho lợi ích của các tổ chức và cá nhân thực hiện quyền khởi kiện đòi bồi thường thiệt hại? (khi có hàng nghìn hộ/cá nhân bị thiệt hại)</p> <p>2. <i>“Cơ quan TN và MT có quyền khởi kiện vụ án dân sự để yêu cầu Tòa án buộc cá nhân, cơ quan, tổ chức có hành vi gây ONMT phải bồi thường thiệt hại, khắc phục sự cố gây ONMT công cộng”</i> – Ai là cơ quan TN-MT?</p> <p>3. Các tổ chức xã hội như Hội nông dân, Hội bảo vệ thiên nhiên và môi trường Việt Nam, tổ chức KH-CN có quyền khởi kiện vì lợi ích công cộng, lợi ích của nhà nước hay không? – Chưa có Luật về hội</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Cơ quan nhà nước về TN-MT có nghĩa vụ khởi kiện đòi bồi thường thiệt hại đối với môi trường tự nhiên; - Các tổ chức xã hội đại diện hợp pháp của các tổ chức, cá nhân bị thiệt hại thực hiện quyền khởi kiện đòi bồi thường về tính mạng, sức khỏe, tài sản do hành vi vi phạm pháp luật môi trường;

Quy định về thời hiệu khởi kiện đòi bồi thường thiệt hại

Bắt cập	Kiến nghị
<p>Với các loại thiệt hại khác nhau đối với các chủ thể khác nhau thì áp dụng thời hiệu khởi kiện như thế nào?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>“Không áp dụng thời hiệu khởi kiện vụ án dân sự đối với trường hợp yêu cầu hoàn trả tài sản thuộc hình thức sở hữu nhà nước; yêu cầu bảo vệ quyền nhân thân bị xâm hại, trừ trường hợp pháp luật có quy định khác”</i> (Điều 160, Bộ luật DS) 2. <i>“Thời hiệu khởi kiện yêu cầu bồi thường thiệt hại là 2 năm, kể từ ngày quyền và lợi ích hợp pháp của cá nhân, pháp nhân, chủ thể khác bị xâm hại”</i> (Điều 607, Bộ luật dân sự 2005): tính mạng và sức khỏe lại thuộc quyền nhân thân?	<ul style="list-style-type: none"> - Thời hiệu khởi kiện phải dài kéo hơn 2 năm; - Cần phân biệt giữa thời hiệu khởi kiện đòi bồi thường thiệt hại về tính mạng, sức khỏe (<i>nhiều năm mới bộc lộ thiệt hại</i>) với thời hiệu khởi kiện đòi bồi thường thiệt hại về tài sản và lợi ích hợp pháp của tổ chức và cá nhân (<i>thiệt hại phát sinh trực tiếp</i>);

Quy định về nghĩa vụ chứng minh

Bắt cập	Khuyến nghị
<p>1. Người bị hại thường không có đủ điều kiện để chứng minh hết các thiệt hại mà họ đã và đang phải gánh chịu do ONMT gây ra;</p> <p>2. Thiếu quan trắc, chứng cứ, tài chính,... để có thể chứng minh được mối liên hệ giữa tình trạng ô nhiễm và thiệt hại họ (đã) phải gánh chịu (quan hệ nhân-quả)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Cơ quan nhà nước có thẩm quyền quản lý môi trường phải là bên có quyền và nghĩa vụ xác định thiệt hại gây ra đối với môi trường tự nhiên, từ đó làm cơ sở để xác định thiệt hại đối với tính mạng, sức khỏe và tài sản của người dân; - Phải có hệ thống quan trắc, đánh giá, đo đạc để thu thập các số liệu, chứng cứ phục vụ việc xác định thiệt hại do ô nhiễm môi trường gây ra tại địa phương; - Áp dụng chế định giám định độc lập đánh giá mức độ thiệt hại, xác định nguyên nhân, mối quan hệ nhân quả, hậu quả,...

Quy định cách thức giải quyết bồi thường thiệt hại

Bắt cập	Kiến nghị
<p>1. Trọng tài nào sẽ giải quyết bồi thường thiệt hại về môi trường? Không áp dụng được trọng tài thương mại (!)</p> <p>2. Thẩm quyền Tòa án chỉ giải quyết tranh chấp trong phạm vi lãnh thổ, trong khi ONMT có thể gây thiệt hại cho nhiều hộ gia đình sống ở các địa phương/tỉnh khác nhau, tính chất phức tạp, giá trị tranh chấp lớn, nhiều nhóm liên quan</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Có thể áp dụng mô hình trọng tài vụ việc (ad hoc), có trình độ chuyên môn; - Thành lập tòa chuyên trách về môi trường (cấp tỉnh, TW)

Trân trọng cảm ơn